

08.12.2015

POL-2015-14824

Oikeusministeriö

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta päivä-, rike- ja yhteisösakkojen korottamista koskevaksi hallituksen esitykseksi*Yleistä*

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta sakkojen korottamista koskevaksi hallituksen esitykseksi. Ehdotuksen mukaan päiväsakko korotettaisiin noin kaksinkertaiseksi, rikesakko puolitoistakertaiseksi ja yhteisösakon asteikko kolminkertaiseksi.

Esityksen mukaan päivä- ja rikesakkojen korotukset perustuvat hallitusohjelmaan ja ovat osa hallituksen päättämiä julkisen talouden välttämättömiä sopeutustoimia. Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti kasvattaa sakoista valtiolle saatavia tuloja korottamalla sakkojen rahamääriä.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan esityksen perustetta ei voi pitää kannatettavana. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä ei ole oikea väline valtiontalouden elvyttämiseksi. Fiskaalisen tavoitteen toteuttamiseksi valtio kerää veroja. Verotus ja rangaistusjärjestelmä tulee pitää erillään toisistaan. Rikosoikeudellisen rangaistusjärjestelmän tavoitteena valtion tulojen kasvattaminen on kestävä. Rangaistusjärjestelmän tarkoituksena on rangaistavaksi säädetyn käyttäytymisen ehkäiseminen sekä toisaalta tällaisesta käyttäytymisestä aiheutuvien vahinkojen minimoiminen. Järjestelmän legitimitetti perustuu tähän lähtökohtaan ja muunlainen tavoitteenasettelu murentaa koko rikosoikeusjärjestelmän oikeutusta, uskottavuutta ja vaikuttavuutta.

Rikosoikeusjärjestelmän taustalla olevista tavoitteista ja periaatteista kumpuaa myös vaatimus, että rangaistuksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen. Lisäksi päiväsakon rahamäärän tulisi olla kohtuullinen suhteessa sakotettavan maksukykyyn. Järjestelmän hyväksyttävyyys perustuu siihen että kansalaiset ja viranomaiset pystyvät mieltämään sen oikeudenmukaiseksi. Poliisikunnassa esitysluonnoksen mukaista sakkojen korotusta vastustetaan varsin laajasti. Korotuksen tavoitteena oleva valtiolle tulevien sakkotulojen kasvattaminen mielettään poliisin tehtäväkuvan kannalta vieraaksi ja korotettuja sakkosummaa pidetään osin kohtuuttomina. Mikäli valvontaa suorittavan viranomaisen usko rangaistusten oikeutukseen menetetään, putoaa pohja koko järjestelmältä.

Liikenteenvalvonnasta

Valtaosa kaikista sakoista annetaan poliisin liikennevalvonnan yhteydessä. Liikenne rikkomuksista suurimmassa osassa on kysymys ylinopeudesta. Esitysluonnoksen mukaisen lisätulotavoitteen saavuttaminen on siten pitkälti poliisin suorittaman liikennevalvonnan varassa. Osaltaan hallitusohjelman mukaiset lisätulot on tarkoitus saavuttaa automaattista liikenteen kameravalvontaa lisäämällä. Poliisihallitus katsoo että tehokkaan ja monipuolisen valvonnan turvaaminen ja lisääminen on myös liikenneturvallisuuden kannalta perusteltua. Painopisteen tulisikin olla sakkojen korottamisen asemesta juuri liikenteenvalvonnan tehostamisessa ja kehittämisessä. Tämä koskee paitsi kameravalvontaa myös perinteistä liikenteenvalvontaa. Vaikka kameravalvonta on keskeinen osatekijä nykyaikaisessa liikenteenvalvonnassa, on syytä pitää mielessä että kameravalvonnalla ei ole mahdollista korvata perinteistä liikenteenvalvontaa vaan ainoastaan tukea ja täydentää sitä.

Poliisihallituksen liikenneturvallisuuden vastuualue on antanut asiassa oman lausuntonsa, joka liitetään tämän lausunnon oheen. Lausunnossa on tarkemmin eritelty toimia, joilla automaattista kameravalvontaa tulisi kehittää sekä näiden toimien kustannusvaikutuksia.

Poliisihallitus on saanut edellä mainitun Poliisihallituksen liikenneturvallisuuden vastuualueen lausunnon antamisen jälkeen poliisin Liikenneturvallisuukskeskukselta täsmentävän arvion kameravalvonnan lisäämisen edellyttämisestä henkilöstöresursseista. Mikäli valvontakameroiden määrää lisätään esitysluonnoksen mukaisesti sakkotulojen kasvattamiseksi, edellyttää kameravalvonnassa havaittujen rikkomusten käsittely poliisin Liikenneturvallisuukskeskuksen arvion mukaan noin 20 henkilön vuosittaisen työpanoksen, josta noin 60 prosenttia olisi toimistohenkilöstöä ja 40 prosenttia poliisimiehiä. Työmäärän lisäyksen kustannusvaikutus olisi miljoonan euron luokkaa. Työmäärän lisäys aiheutuisi siitä, että tavoitteen saavuttamiseksi Liikenneturvallisuukskeskuksen tulisi käsitellä vuosittain noin 200 000 ylinopeusrikkomusta enemmän kuin nykyisin. Näistä noin puolet olisi huomautuksella käsiteltäviä suurimman sallitun nopeuden ylityksiä.

Nykykäytännön mukaan poliisi ei anna sakkoa korkeintaan 5 km/h ylinopeudesta, vaan näistä vähäisistä ylinopeuksista annetaan huomautus. Sitä esitysluonnoksen sivulla 12 oleva taulukko on Suomen osalta virheellinen. Poliisihallituksessa ei ole valmisteilla muutosta sakotuskynnykseen, vaan korkeintaan 5 km/h ylinopeudet on jatkossakin tarkoitus käsitellä huomautuksella. Sakotuskynnyksen laskeminen lisäisi poliisin työmäärää merkittävästi tilanteessa, jossa poliisin voimavarat ovat muutoinkin varsin rajalliset suhteessa laissa säädettyihin tehtäviin.

Sakkojen rahamäärien korotukset.

Sakkojen ja rikesakkojen rahamäärien tarkistaminen sinänsä lienee perusteltua, sillä erityisesti päiväsakkojen rahamäärät ovat jääneet palkkakehityksen edetessä jälkeen, jolloin niiden vaikuttavuus seuraamuksena rikkomuksista on kokenut selvän inflaation. Poliisihallitus katsoo kuitenkin että nyt esitettävät sakkojen korotukset johtavat osin kohtuuttoman ankariin seuraamuksiin suhteessa rikkomusten vakavuuteen. Kuten lausunnossa jo

aikaisemmin on todettu, epäoikeudenmukaisiksi koetut seuraamukset johtavat koko järjestelmän uskottavuuden rapautumiseen.

Etenkin ylinopeudesta määrättävät rangaistukset olisivat esityksen mukaisessa mallissa kohtuuttoman suuria suhteessa paitsi teon moitittavuuteen myös suhteessa muista rikkomuksista määrättäviin rangaistuksiin.

Pienin ylinopeudesta henkilöauton kuljettajalle määrättävä sakko olisi esityksen mukaisesti 210 euroa. Esitetyt ylinopeussakot ovat varsin korkeita kansainvälisestikin vertaillen. Toisaalta ylinopeussakkojen rahamäärä muodostuisi suhteettoman korkeaksi verrattuna muihin rikkomuksiin. Esityksen mukaisella 9 euron vähimmäispäiväsakolla olisi saatava 24 päivä-sakkoa, jotta 210 euron rahamäärä ylittyisi. Käytännössä tämä tarkoittaisi että 10 km/h nopeusylityksestä seuraava rangaistus olisi alimmassa päivä-sakon rahamäärässä ankarampi kuin esimerkiksi 300 euron arvoisen omaisuuden näpistämisestä. Toisena esimerkkinä voidaan mainita suojatien eteen pysähtyneen ajoneuvon ohittaminen pysähtymättä, mistä seuraa normaalitilanteessa 12 päivä-sakkoa, joka päivä-sakon rahamäärän ollessa 9 euroa merkitsisi 108 euron sakkoa. Rikkomuksen moitittavuus on kuitenkin huomattavasti suurempi kuin vaikkapa 10 km/h ylinopeuden moitittavuus normaalitapauksessa. Esityksen mukaisessa mallissa ylinopeussakkojen rahamäärä ei ole oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen sekä muista rikkomuksista seuraaviin rangaistuksiin.

Edellä kuvatusta ongelmasta huolimatta Poliisihallitus pitää esitysluonnoksessa valittua toteutusmallia, jossa minimipäiväsakkoa korotetaan 50 %, parempana vaihtoehtona kuin sakkojen kaavamaisista kaksinkertaistamista. Poliisihallitus yhtyy tältä osin esitysluonnoksen perusteluihin.

Mikäli esitysluonnoksen mukainen sakkojen korotus toteutetaan, tulisi Poliisihallituksen käsityksen mukaan rikesakkorikkomuksista annettuun asetukseen lisätä porrastusta siten, että enintään 10 km/h ylinopeudesta voitaisiin määrätä 170 euron rikesakko, jos suurin sallittu nopeus on enintään 60 km/h, ja 140 euron rikesakko, jos suurin sallittu nopeus on yli 60 km/h. Tämä ei poistaisi rangaistustasoon esitettävien muutosten myötä syntyvää vinoumaa, mutta lieventäisi sitä.

Poliisihallitus katsoo myös, että esitysluonnoksen mukaisessa asetuksessa rikesakkorikkomuksista joidenkin rikkomusten rikesakko on liian alhainen. Näitä ovat seuraavat:

15 §

Järjestyslakia koskevat rikkomukset

- 2) 4 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta päihdyttävän aineen nauttimisesta 60 euroa;
- 6) 7 §:n 2 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta ulostamisesta tai virtsaamisesta 60 euroa;
- 9) 13 §:ssä säädetyn kiellon vastaisesta töhrimiseen soveltuvan aineen hallussapidosta 60 euroa;
- 10) 14 §:n 1 momentissa säädetyn eläimen pitämiseen liittyvän velvollisuuden laiminlyömisestä 60 euroa;

17 §

Alkoholilakia koskevat rikkomukset

- 1) 58 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta alkoholijuoman nauttimisesta *60 euroa*;
- 2) poliisin 58 §:n 2 momentin nojalla antaman, alkoholijuoman nauttimista julkisella paikalla koskevan kiellon noudattamatta jättämisestä *60 euroa*;

Poliisihallituksen käsityksen mukaan myös yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevaa sääntelyä tulisi tarkistaa sakkojen rahamäärien korottamisen yhteydessä. Lailla 755/2010, joka tulee voimaan lailla erikseen säädettävänä ajankohtana, lisättiin rikoslakiin uudet 7 luvun 3 a ja 3 b §:t, jotka koskevat yhteisen rangaistuksen määräämistä sakosta ja rikesakosta sekä useammasta rikesakosta. Sääntelyn mukaan yhteinen rangaistus määrätään sakosta ja rikesakosta sekä kahdesta tai useammasta rikesakosta 20 eurolla korotettuna. Poliisihallituksen käsityksen mukaan sakkojen rahamääriä korotettaessa olisi johdonmukaista korottaa myös tätä 20 euron rikesakkokorotusta esimerkiksi 40 euroon.

Poliisijohtajan sijainen
Poliisiylitarkastaja

Heikki Lausmaa

Poliisitarkastaja

Matti Högman

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Poliisihallitus 08.12.2015 klo 13.21. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet	Poliisihallituksen liikenteen vastuualueen lausunto 27.11.2015
Jakelu	Oikeusministeriö
Tiedoksi	Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen Poliisijohtaja Timo Saarinen Poliisiylitarkastaja Anne Aaltonen Poliisihallitus, esikunta Sisäministeriö, poliisiosasto